

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto**Muistio****Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys**

Erityisasiantuntija Johannes Koskeniemi

9.12.2024

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta (HE 152/2024 vp)

Esityksen pääasiallinen sisältö

Hallituksen esityksessä säädettäisiin kahdesta keinosta, joilla parannettaisiin korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa ennakkopäätöksiä.

Ensinnäkin säädettäisiin ennakkopäätöskysymysmenettelystä. Sen tarkoituksena on ohjata ennakkopäätösluonteisia oikeuskysymyksiä aikaisempaa tehokkaammin alemmista tuomioistuimista korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Ennakkopäätöskysymysmenettelyssä käräjäoikeus, hovioikeus tai markkinaoikeus siirtäisi käsiteltävänäään olevassa asiassa esiintyvän ennakkopäätösluonteisen kysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Korkein oikeus joko ottaisi kysymyksen ratkaistavakseen ja ratkaisisi sen, minkä jälkeen siirtänyt tuomioistuin jatkaisi asian käsittelyä korkeimman oikeuden ratkaisun pohjalta, tai hylkäisi pyynnön kysymyksen siirtämisestä sen ratkaistavaksi, jolloin asian siirtämistä ehdottanut tuomioistuin jatkaisi asian käsittelyä tavalliseen tapaan. Korkein oikeus voisi ottaa kysymyksen ratkaistavakseen, jos se on tärkeää lain soveltamisen

Postiosoite**Postadress**

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite**Besöksadress**

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin**Telefon**

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi**Fax**

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet**E-post, internet**

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi.

Toiseksi säädettäisiin hyppyvalitusluvasta. Se kohentaisi korkeimman oikeuden edellytyksiä antaa ennakkopäätöksiä asioissa, joissa hovioikeus ei ole myöntänyt jatkokäsittelylupaa. Hyppyvalituslupa mahdollistaisi näissä asioissa sen, että korkein oikeus ratkaisee ennakkopäätösluonteisen kysymyksen ensin ja ratkaisee vasta sen jälkeen ja tältä pohjalta, onko jatkokäsittelyluvan myöntäminen ja asian palauttaminen hovioikeuteen tarpeellista. Menettely helpottaisi ennakkoratkaisujen antamista näissä jutuissa, joiden suhteellinen osuus korkeimman oikeuden juttukannasta on noussut huomattavaksi, ja olisi tarkoituksenmukainen käsittelytapa sekä asianosaisten että tuomioistuinlaitoksen kannalta.

Esityksen valmistelu

Hallituksen esityksen taustalla on korkeimman oikeuden 21.6.2023 tekemä aloite lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä. Korkeimman oikeuden esitys on ollut lausuntokierroksella syksyllä 2023. Saaduista 31 lausunnosta on laadittu tiivistelmä (Esitys oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua korkeimpaan oikeuteen koskevien säännösten täydentämisestä. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2024:4).

Korkeimman oikeuden esityksen ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta on laadittu virkatyönä oikeusministeriössä luonnos hallituksen esitykseksi. Esitysluonnoksesta on pidetty kuulemistilaisuus 22.4.2024. Esitykseen on vielä tehty muutoksia ja täsmennyksiä kuulemistilaisuudessa esitettyjen huomioiden perusteella.

Esityksen vaikutukset

Esitys parantaisi oikeusvarmuutta. Se kohentaisi korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa ennakkoratkaisuja tulkinnanvaraisista kysymyksistä kattavasti ja ripeästi. Yksittäisissä tapauksissa esitetyt muutokset saattaisivat myös vähentää oikeudenkäynnin viivästymistä. Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Voimaantulo

Lait tulisivat voimaan niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

Ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin ennakkopäätöskysymystä koskevien säännösten osalta kaikissa vireillä olevissa lainkäyttöasioissa heti lain voimaantulosta lähtien.

Ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 a §:ää sovellettaisiin asioihin, joissa muutoksenhaun kohteena oleva ratkaisu on hovioikeudessa annettu tai julistettu lain voimaantulon jälkeen.